

รายวิชา ประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ใบความรู้ ชุดที่ 1

เรื่อง การนับศักราช

ประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีตโดยมีความสัมพันธ์ก่อให้เกิดความง่ายต่อการทำความเข้าใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยมีระยะเวลาเป็นตัวกำหนดในการศึกษาเรื่องราวการนับเวลาและการเปรียบเทียบศักราชในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มักนิยมใช้การระบุช่วงเวลาเพื่อให้ทราบถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การนับเวลาแบบไทย และการนับเวลาแบบสากลการนับเวลาแบบไทยในประวัติศาสตร์ไทย จะมีการบันทึกเรื่องราวต่างๆ โดยมีการอ้างอิงถึงการนับช่วงเวลาแตกต่างกันไป ตามแต่ละท้องถิ่นมีดังนี้

1. พุทธศักราช(พ.ศ.)

เป็นการนับเวลาทางศักราชในกลุ่มผู้นับถือพระพุทธศาสนา โดยเริ่มนับตั้งแต่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว 1 ปี ให้นับเป็นพุทธศักราชที่ 1 ทั้งนี้ประเทศไทยจะนิยมใช้การนับเวลาแบบนี้ โดยเริ่มใช้ตั้งแต่ครั้งสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จนมาเป็นที่แพร่หลายและระบุใช้กันอย่างเป็นทางการในสมัยพระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ในปีพุทธศักราช 2455

2. มหาศักราช(ม.ศ.)

การนับศักราชนี้จะพบในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในสมัยสุโขทัย และอยุธยา ตอนต้นโดยคิดขึ้นจากกษัตริย์ของอินเดีย (พระเจ้ากนิษกะ) ซึ่งพ่อค้าอินเดียและพวกพราหมณ์นำเข้ามาเผยแพร่ในเวลาติดต่อการค้ากับไทยใน สมัยโบราณ จะมีปรากฏในศิลาจารึกเพื่อบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งถือว่าปีมหาศักราชที่ 1 จะตรงกับปีพุทธศักราช 621

3. จุลศักราช (จ.ศ.)

จัดตั้งขึ้นโดยสังฆราชมนูโสธรัน แห่งอาณาจักรพุกาม เมื่อปีพุทธศักราช 1181 โดยไทยรับเอาวิธีการนับเวลานี้มาใช้ในสมัยอยุธยา เพื่อการคำนวณทาง โหราศาสตร์ ใช้บอกเวลาในจารึก ตำนาน พระราชพงศาวดาร จดหมายเหตุ ต่าง ๆ จนมาถึงสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่5) จึงเลิกใช้

4.รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ) การนับเวลาแบบนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่5) ทรงตั้งขึ้นในปีพุทธศักราช2432 โดยให้กำหนดให้นับปีที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อปี พุทธศักราช 2325 เป็นรัตนโกสินทร์ศกที่1 และให้เริ่มใช้ศักราชนี้ในทางราชการตั้งแต่วันที่1 เมษายน ร.ศ.108 (พ.ศ.2432) เป็นต้นมา

การนับเวลาแบบสากล

1. คริสต์ศักราช (ค.ศ.)

เป็นการนับเวลาทางศักราชของผู้นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งเป็นการนับเวลาที่นิยมใช้ทั่วโลก โดยคริสต์ศักราชที่1 เริ่มนับตั้งแต่ปีที่พระเยซูคริสต์ประสูติ (ตรงกับ พ.ศ.543) และถึระยะเวลาที่อยู่ก่อนคริสต์ศักราชลงไป จะเรียกว่าสมัยก่อนคริสต์ศักราชหรือก่อนคริสต์กาล 2. ฮิจเราะห์ศักราช (ฮ.ศ.) เป็นการนับเวลาทางศักราชของผู้นับถือศาสนาอิสลามโดยอาศัยปีที่ท่านนบีมุฮัมมัดได้อพยพจากเมืองเมกกะไปยังเมืองมาดีนา เป็นปีเริ่มต้นของศักราชอิสลามซึ่งตรงกับวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 622อย่างไรก็ตาม การนับศักราชแบบต่าง ๆ ในบางครั้งบางเหตุการณ์ก็ไม่ได้ระบุความชัดเจนไว้

การนับเวลาอย่างกว้างๆ ซึ่งนิยมเรียกกันใน 3 รูปแบบ ดังนี้

1. ทศวรรษ (decade) คือ รอบ 10 ปี นับจากศักราชที่ลงท้ายด้วย 1 ไปจนถึงศักราชที่ลงท้ายด้วย 0 เช่น ทศวรรษที่ 1990 ตามคริสต์ศักราช หมายถึง ค.ศ.1991-2000

2. ศตวรรษ (century) คือ รอบ 100 ปี นับจากศักราชที่ลงท้าย 1 ไปจนครบ 100ปีในศักราชที่ลงท้ายด้วย00 เช่น พุทธศตวรรษที่26 คือ พ.ศ.2501-2600

3. สหัสวรรษ (millenium) คือ รอบ 1000 ปี ศักราชที่ครบแต่ละสหัสวรรษจะลงท้ายด้วย000 เช่น สหัสวรรษที่ 2 นับตามพุทธศักราช คือ พ.ศ. 1001-2000

หลักเกณฑ์การเทียบศักราชในระบบต่างๆ

การนับศักราชที่แตกต่างกัน จะทำให้เกิดความสับสนและไม่ชัดเจนในการศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ ดังนั้น การเปรียบเทียบศักราชให้เป็นแบบเดียวกัน จะช่วยให้สามารถศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้เข้าใจมากขึ้น รวมทั้งทำให้ทราบว่าในช่วงศักราช หรือช่วงเวลาเดียวกันในแต่ละภาคของโลก เกิดเหตุการณ์สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์ อะไรบ้าง ซึ่งการเปรียบเทียบศักราชสามารถกระทำได้ง่าย ๆ โดยนำตัวเลขผลต่าง ของอายุศักราชแต่ศักราชมาบวกหรือลบกับศักราชที่เราต้องการตามหลักเกณฑ์ดังนี้

$$\text{ม.ศ.}+621=\text{พ.ศ.}$$

$$\text{จ.ศ.}+1181=\text{พ.ศ.}$$

$$\text{ร.ศ.}+2325=\text{พ.ศ.}$$

$$\text{ค.ศ.}+543=\text{พ.ศ.}$$

$$\text{ฮ.ศ.}+621=\text{ค.ศ.}$$

$$\text{ฮ.ศ.}+1164=\text{พ.ศ.}$$

$$\text{พ.ศ.}-621=\text{ม.ศ.}$$

$$\text{พ.ศ.}-1181=\text{จ.ศ.}$$

$$\text{พ.ศ.}-2325=\text{ร.ศ.}$$

$$\text{พ.ศ.}-543=\text{ค.ศ.}$$

$$\text{ค.ศ.}-621=\text{ฮ.ศ.}$$

$$\text{พ.ศ.}-1164=\text{ฮ.ศ.}$$

